Lietas Nr. C29584109
Lietas arhīva Nr. SKC-0474-14

**SPRIEDUMS**
**Latvijas Republikas vārdā**

Rīgā 2014.gada 15.oktobrī

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs tiesnesis referents V. Jonikāns

tiesnesis A. Keišs

tiesnesis V. Maksimovs,

ar tiesas sēžu sekretāri R. Vernušu,

piedaloties prasītājas pārstāvei /pers. B/, atbildētājam /pers. C/ un viņa pārstāvim zvērinātam advokātam E. Lasmanim,

atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu sakarā ar atbildētāja /pers. C/ kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2012.gada 5.decembra spriedumu SIA „/nosaukums/" prasībā pret /pers. C/ par saistību izpildi.

## Aprakstošā daļa

[1] Starp aviokompāniju SIA „/nosaukums/" kā aizdevēju un /pers. C/ kā aizņēmēju 2004.gada 17.augustā noslēgts aizdevuma līgums, saskaņā ar kuru SIA „/nosaukums/" izsniegusi /pers. C/ aizdevumu (līguma 1.1.punkts), kura mērķis ir „nodrošināt, lai aizņēmējs apgūtu apmācības kursus pilnā apjomā saskaņā ar nepieciešamo profesionālo zināšanu iegūšanu tajā mācību iestādē, uz kuru aizņēmējs tiek nosūtīts"(līguma 2.1.punkts).

Līgumā noteikts aizdevēja pienākums nodrošināt aizņēmēju ar darbu SIA „/nosaukums/" pēc apmācību beigām vismaz 8 gadus (līguma 3.3.punkts), savukārt aizņēmējam noteikts pienākums pēc mācību kursu pabeigšanas nostrādāt pie aizdevēja iegūtajā specialitātē ne mazāk kā 8 gadus (līguma 4.3.punkts). Ja aizņēmējs bez likumīga pamata pretēji aizdevēja gribai atsakās turpināt darba attiecības ar aizdevēju saskaņā ar šī līguma 3.3.punkta nosacījumiem, aizņēmējam ir jāatlīdzina aizdevējam visa naudas summa, kas pārskaitīta uz to mācību iestādi, uz kuru ar pavēli – rīkojumu ir nosūtīts aizņēmējs (līguma 5.2.punkts).

[2] SIA „/nosaukums/" 2009.gada 21.maijā cēlusi tiesā prasību pret /pers. C/ par saistību izpildi, kurā lūgusi piedzīt no atbildētāja aizdevuma parādu 31201,94 Ls.

Prasībā norādīts, ka, pamatojoties uz /pers. C/ iesniegumu, viņš 2006.gada 1.novembrī pieņemts darbā aviokompānijā SIA „/nosaukums/" par GK IL-76 otro pilotu. Līdz 2007.gada 26.jūlijam atbildētājs veicis lidojumus ar lidmašīnu IL-76 speciālista uzraudzībā, jo bija pabeidzis pilnu apmācības kursu lidmašīnas IL-76 otrā pilota kvalifikācijai.

Komercpilota kvalifikācijas apliecību /pers. C/ ieguvis 2007.gada 5.maijā.

Atbildētājs atbrīvots no darba pēc paša vēlēšanās saskaņā ar Darba likuma 100.panta 1.punktu 2008.gada 4.martā. Līdz ar to ir iestājies pušu noslēgtā aizdevuma līguma 5.2.punktā noteiktais parāda atliekošais nosacījums un viņam ir pienākums atgriezt aizdoto naudas summu 31201,94 Ls apmērā.

[3] Ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2011.gada 30.maija spriedumu prasība apmierināta.

[4] Izskatot lietu sakarā ar atbildētāja apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija prasību apmierinājusi. Tiesa nospriedusi piedzīt no /pers. C/ par labu SIA „/nosaukums/" parādu 31201,94 Ls un tiesāšanās izdevumus 605,32 Ls.

Spriedums pamatots ar šādiem argumentiem.

[4.1] Atbildētāja izglītības iegūšanai laika posmā no 2003.gada 8.augusta līdz 2006.gada 14.septembrim vairākām mācību iestādēm veikti maksājumi 31 201,94 Ls kopējā apmērā. Atbildētājs atzīst summas 24 440,31 Ls apmērā attiecināmību uz mācību izdevumiem, bet neatzīst pārējos maksājumus, norādot, ka to daļa veikta pirms līguma noslēgšanas, bet daļa attiecināma uz izdevumiem atbildētāja kvalifikācijas paaugstināšanai.

No prasītājas sastādītā prasības summas aprēķina par summu 31 201,94 Ls apmērā un minēto summu pamatojošajiem maksājumu dokumentiem konstatējams, ka daļa no maksājumiem veikta pirms līguma noslēgšanas - 2004.gada 17.augusta (laika periodā no 08.08.2003. līdz 21.07.2004.) un attiecināmi uz atbildētāja apmācības procesu, jo veikti SIA „ANS Mācību centrs" un Swiss flight academy, savukārt daļa no izdevumiem attiecināma uz iegūtās pilota kvalifikācijas paaugstināšanu.

Atzīstams, ka minētie izdevumi attiecināmi uz 2004.gada 17.augustā starp prasītāju kā aizdevēju un atbildētāju kā aizņēmēju slēgto aizdevuma līgumu un tā atmaksas noteikumiem, jo saskaņā ar aizdevuma līguma 1.1., 2.1.punkta noteikumiem naudas summu samaksas mērķis bija nodrošināt, ka atbildētājs apgūst apmācības kursu pilnā apjomā saskaņā ar nepieciešamo zināšanu iegūšanu mācību iestādē, uz kuru viņu nosūtīs, bet lietas izskatīšanas gaitā nav gūti pierādījumi, ka kādi no prasītājas sastādītajā prasības summas aprēķinā 31 201,94 Ls apmērā iekļautajiem izdevumiem nebūtu saistīti ar līguma mērķi (apgūt mācību kursu pilnā apmērā) un nebūtu izmantoti atbildētāja apmācību nodrošināšanai.

Līdz ar to apelācijas sūdzībā izteiktie iebildumi, kuri apšauba maksājumu attiecināmību uz pušu līgumisko saistību, nav pamatoti.

[4.2] Konkrētajā situācijā prasītāja naudas līdzekļus nav nodevusi atbildētājam, bet izmantojusi to pakalpojumu apmaksai, pateicoties kuriem atbildētājs veicis apmācības otrā pilota kvalifikācijas iegūšanai, bet šis apstāklis nerada pamatu uzskatīt, ka pušu starpā nav ticis noslēgts aizdevuma līgums, jo saistībā ar piemērojamajām tiesību normām vērā ņemama arī judikatūra.

Atzīstams, ka apmācības izdevumu apmaksa atbildētāja vietā līdzēju starpā rada aizdevuma līguma tiesiskās attiecības un Civillikuma 1943.pantā noteiktās sekas, kas aizņēmējam rada pienākumu atdot tādu pašu summu, kādu viņš saņēmis, ja puses nav līgušas citādāk.

[4.3] Aizdevuma līgumā prasītāja apņēmās nodrošināt atbildētāju ar darbu SIA „/nosaukums/" pēc apmācību beigām vismaz 8 gadus.

Atbildētājs 2006.gada 1.novembrī tika pieņemts darbā aviokompānijā SIA „/nosaukums/" par lidmašīnas GK IL-76 otro pilotu, līdz 2007.gada 26.jūlijam veicot lidojumus ar šo lidmašīnu speciālista uzraudzībā.

Darba līgums rakstveidā nav noslēgts, bet darba tiesiskās attiecības pušu starpā pastāvējušas, jo konstatējami darba līguma būtiski priekšnoteikumi, proti - atbildētājs izpildījis darbu, bet prasītāja veikusi darba apmaksu - laika periodā no 2006.gada decembra līdz 2008.gada martam izmaksājot /pers. C/ darba algā 2074,17 Ls, vidēji 138,27 Ls mēnesī. Atbildētājs, būdams darba tiesiskajās attiecībās ar prasītāju, ir veicis lidojumus ar gaisa kuģi IL-76.

Savukārt laika posmā no 2007.gada 27.jūlija līdz 2008.gada 1.martam atbildētājs nav veicis nevienu lidojumu kā komercpilots (otrais pilots).

Tādējādi secināms, ka prasītāja pēc mācību beigšanas ir nodrošinājusi atbildētāju ar darbu aviācijas sfērā, bet nav nodrošinājusi ar patstāvīgu iespēju izpildīt komercpilota (otrā pilota) pienākumus, kas arī nebija viņas pienākums atbilstoši aizdevuma līguma 3.3.punktam.

Apstāklis, ka atbildētājs, vairāk nekā septiņus mēnešus neveicot otrā pilota pienākumus bez papildu kvalifikācijas apgūšanas, var zaudēt iespēju izpildīt lidojumus kā komercpilots (otrai pilots), nerada pamatu prasības noraidīšanai. /pers. C/ tiesai norādīja, ka šādas kvalifikācijas saglabāšana ir iespējama ne tikai veicot papildu maksas apmācības, bet izmantojot speciālos lidotāju trenažierus Krievijā, un šo trenažieru izmantošana atbildētājam ir iespējama, bet nav ērta.

[4.4] Par nepamatotu ir atzīstams apelācijas sūdzībā izteiktais viedoklis, ka nav konstatējams pamats aizdevuma atdošanai, jo, nenodrošinot atbildētāju ar darbu, par kuru iespējams saņemt konkurētspējīgu atalgojumu, prasītāja nav izpildījusi savas līgumiskās saistības.

Pieļaujams, ka darba tiesisko attiecību pastāvēšanas laikā saņemtais atbildētāja atalgojums nav uzskatāms par augstu un konkurētspējīgu atalgojumu aviācijas nozarē, bet aizdevuma līguma 3.3. punktā prasītāja apņēmās nodrošināt atbildētāju ar darbu SIA „/nosaukums/" pēc apmācību beigām vismaz 8 gadus, negarantējot viņam tiesības saņemt kādu noteiktu atalgojumu. No minētā līguma pat nav konstatējams prasītājas pienākums nodrošināt atbildētāju ar darbu pilnu darba laiku, kas radīja viņam tiesības sava materiālā stāvokļa nodrošināšanai uzņemties arī papildu darbus pie cita darba devēja.

Tādējādi, izlemjot pārtraukt darba tiesiskās attiecības ar prasītāju, atbildētājam jārēķinās ar pienākumu izpildīt uzņemto saistību un veikt pilnas aizdevuma summas apmaksu, jo arī iespējamā dīkstāve nerada pamatu līguma neizpildei.

[5] Kasācijas sūdzībā atbildētājs /pers. C/ lūdzis apelācijas instances tiesas spriedumu atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai.

Kasācijas sūdzība pamatota ar šādiem argumentiem.

[5.1] Puses paudušas pretējus viedokļus un izpratni par aizdevuma līguma 3.3. punktā lietoto vārdu „nodrošināt ar darbu" nozīmi, līdz ar to tiesai bija jāpievēršas darījuma patiesās jēgas noskaidrošanai atbilstoši Civillikuma 1504.-1510.panta noteikumiem. Apelācijas instances tiesa nav argumentējusi, kāpēc noraidījusi atbildētāja motīvus un priekšroku devusi prasītājas sniegtajam aizdevuma līgumā iekļauto noteikumu traktējumam.

[5.2] Atbilstoši Darba likuma 28.pantam ar darba līgumu darbinieks uzņemas veikt noteiktu darbu, pakļaujoties noteiktai darba kārtībai un darba devēja rīkojumiem, bet darba devējs maksāt nolīgto darba samaksu un nodrošināt taisnīgus, drošus un veselībai nekaitīgus darba apstākļus. Darbinieka pienākums veikt darbu astoņus gadus un saņemt atalgojumu pēc darba devēja ieskatiem nevar tikt uzskatīts par taisnīgu Civillikuma izpratnē.

Ņemot vērā atbildētāja kvalifikāciju (arī apmācībā ieguldīto līdzekļu apmēru) nevar secināt, ka prasītāja būtu nodrošinājusi taisnīgus darba apstākļus atbildētājam, jo tā nebija nodrošinājusi atbildētāju ar kvalifikācijas saglabāšanai nepieciešamo lidojumu praksi un ieņemamajam amatam atbilstošu atlīdzību.

Noteiktās atlīdzības apmērs būtu saistāms ar darbinieka izglītību, prasmēm un iespējām, konstatējot, ka tieši šāda izglītība un prasmes bija priekšnoteikums, lai ieņemtu attiecīgo amatu. Slēdzot aizdevuma līgumu, saskaņā ar kuru prasītājs apmaksāja atbildētāja profesionālo apmācību, atbildētājam bija griba strādāt pilota amatā, saņemot par to atbilstošu atlīdzību, par kādu nav uzskatāma prasītājam maksātā.

[5.3] Tiesa nav pareizi piemērojusi Civillikuma 1508.pantu, kas novedis pie nepamatota, Civilprocesa likuma 193.panta piektajai daļai neatbilstoša sprieduma.

[6] Paskaidrojumos sakarā ar kasācijas sūdzību prasītāja lūgusi to noraidīt.

Apelācijas instances tiesa procesuālo tiesību normu pārkāpumus nav pieļāvusi, jo, balstoties uz lietā iegūtiem pierādījumiem, ir pārbaudījusi: vai prasījuma summa ir attiecināma uz pušu līgumisko saistību, vai pušu starpā noslēgtais līgums ir uzskatāms par aizdevuma līgumu, vai prasītāja atbilstoši pušu starpā noslēgtā līguma prasībām ir nodrošinājusi atbildētāju ar darbu, vai atbildētājam ir pienākums veikt samaksātās naudas summas atmaksu.

Attiecībā uz /pers. C/ norādīto par viņaprāt netaisnīgo darba samaksu, prasītāja paskaidrojusi, ka atbildētājs nevar zināt, vai visu astoņu gadu laikā viņa atalgojums nebūtu mainījies. Turklāt iebildumi par darba algas apmēru uz strīdu par aizdevuma atmaksu nav attiecināmi un gadījumā, ja atbildētājs darba samaksu uzskatīja par netaisnīgu, viņš bija tiesīgs savas intereses aizstāvēt likumā noteiktā kārtībā.

[7] Civillietu departamenta sēdē atbildētāja pārstāvis zvērināts advokāts uzturēja kasācijas sūdzību uz tajā norādītajiem argumentiem. Prasītājas pārstāve kasācijas sūdzību neatzina, lūdza to noraidīt kā nepamatotu.

**Motīvu daļa**

[8] Izskatījis lietu un pārbaudījis sprieduma likumību atbilstoši Civilprocesa likuma 473.pantam, Civillietu departaments ir nonācis pie atzinuma, ka tiesas spriedums ir atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai.

[9] Viens no lietā izšķiramajiem pamatjautājumiem attiecas uz 2004.gada 17.augusta aizdevuma līguma 3.3 punkta iztulkojumu par prasītājas pienākumu nodrošināt atbildētāju ar darbu pēc apmācību beigām vismaz 8 gadus.

Noraidot atbildētāja argumentu, ka prasītāja nav izpildījusi uzņemtās līgumsaistības, tiesa norādījusi, ka" (..) pienākums nodrošināt ar darbu nav uzskatāms par pienākumu nodrošināt atbildētāju ar komercpilota (otrā pilota) darbu, jo puses tā nav līgušas".

Lietā, vērtējot darba tiesisko attiecību saturu, ir arī cits tiesas secinājums "(..) nav strīda par faktu, ka atbildētājs 2006.gada 1.novembrī tika pieņemts darbā aviokompānijā SIA „/nosaukums/" par lidmašīnas GK IL-76 otro pilotu, līdz 2007.gada 26.jūlijam veicot lidojumus ar šo lidmašīnu speciālista uzraudzībā, bet komercpilota kvalifikācijas apliecību ieguva 2007.gada 5.maijā."

Ja tiesa secināja, ka atbildētāja amats SIA „/nosaukums/" bija komercpilots (otrais pilots), nav izprotams tiesas secinājums, ka puses par šādu amatu nav līgušas. Ja puses par šādu darbu, kā atzinusi tiesa, nav līgušas, tiesas spriedumā bija jābūt norādei, ar kādu tad darbu SIA „/nosaukums/" atbilstoši aizdevuma līguma 3.3 punktam bija apņēmusies nodrošināt /pers. C/, taču tāda atzinuma tiesas spriedumā nav.

Iespējams, izdarot minēto secinājumu, ka prasītājai nebija jānodrošina atbildētājam otrā pilota amats, tiesa ir vadījusies nevis pēc pašas noskaidrotā darba līguma satura, bet pēc aizdevuma līguma 3.3 punkta, kur patiešām nav norādes, ar kādu darbu konkrēti atbildētājs bija jānodrošina. Taču aizdevuma līguma 4.3 punkts paredz aizņēmēja pienākumu izpildīt līguma 3.3 punkta nosacījumus un nostrādāt pie aizdevēja pēc mācību kursu pabeigšanas ne mazāk kā 8 gadus iegūtajā specialitātē.

Tiesas secinājums, ka pēdējos septiņus mēnešus pirms darba tiesisko attiecību izbeigšanas atbildētājs nebija nodrošināts ar darbu otrā pilota amatā, nav apstrīdēts.

[10] Iepriekšminētie apstākļi norāda uz to, ka tiesa savu spriedumu balstījusi uz fragmentāriem līguma nosacījumiem, nevērtējot aizdevuma līgumu un tajā izteikto pušu gribu kopumā, un neņemot vērā patieso pušu starpā nodibināto darba tiesisko attiecību saturu.

Tiesas spriedumā izteiktie secinājumi ir pretrunīgi, kas liecina par Civilprocesa likuma 193.panta piektās daļas pārkāpumu. Tas ir novedis pie nepamatota sprieduma pieņemšanas un ir pamats tā atcelšanai.

[11] Ja, izskatot lietu atkārtoti, tiesai radīsies šaubas par noslēgtā aizdevuma līguma nosacījumu nozīmi un saturu, tai ir jāvadās pēc Civillikuma noteikumiem par tiesisku darījumu iztulkošanu.

[12] Sprieduma atceļot, /pers. C/ atbilstoši Civillikuma 458.panta otrajai daļai atmaksājama iemaksātā drošības nauda.

**Rezolutīvā daļa**

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Civillietu departaments

**n o s p r i e d a**

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2012.gada 5.decembra spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai.

Atmaksāt /pers. C/ *(personas kods /personas kods/)* iemaksāto drošības naudu 284,57 EUR *(divi simti astoņdesmit četri euro un piecdesmit septiņi centi)*.

Spriedums nav pārsūdzams.

| | |
|---|---|
| Tiesnesis | V. Jonikāns |
| tiesnesis | A. Keišs |
| tiesnesis | V. Maksimovs |